

СЕКЦІЯ 1. НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 378:[340(045):004]

П.О. Білоус,
*заступник начальника – завідувач редакційного
відділення відділу організації наукової роботи
Харківського національного університету
внутрішніх справ*

ОПУБЛІКУВАННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ У ГАЛУЗІ ПРАВА У ВИДАННЯХ, ВКЛЮЧЕНИХ ДО НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗ SCOPUS АБО WEB OF SCIENCE: РОЛЬ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Порядок присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам, затверджений наказом МОН України від 14.01.2016 № 13, серед інших умов закріпив вимоги до науковців мати певну кількість праць, опублікованих англійською мовою у періодичних виданнях, які включені до наукометричних баз Scopus або Web of Science (далі – WoS). Указана вимога, пов'язана з обґрунтованим бажанням мати «науку без кордонів», змушує серйозно замислитися над новими проблемами, які ця вимога і створила, і шукати шляхи виходу з ситуації, що склалася. Особливо це стосується галузі права.

Так, до рейтингу українських університетів за показниками Scopus 2016 року [1] включено лише 128 вишів, при цьому Харківський національний університет внутрішніх справ є єдиним закладом системи МВС, присутнім у рейтингу. У рейтингу присутні також лише 3 інші ВНЗ юридичного профілю; таким чином, у Scopus усього 22 публікації юридичних вишів, при цьому не обов'язково це є публікації з юридичної тематики.

Аналіз даних такого ресурсу, як SCImago Journal & Country Rank (SJR), котрий діє на базі інформаційної системи Scopus, дає таку цікаву інформацію: усього в системі містяться відомості про 82 публікації українських науковців з права з 1996 по 2014 роки; у 2011–2014 роках у середньому публікувалися по 12 юридичних статей [2].

Якщо взяти галузь юридичних наук, то у WoS станом на лютий 2015 року за напрямком «Право» було включено лише 125 видань, з яких 84 видаються в США, 31 – в Англії, 8 – у Нідерландах, по 1 – в Південній Кореї та Чилі.

У Scopus таких видань зараз 478, з яких 164 видаються у США, 152 – у Великобританії, 55 – у Нідерландах, 16 – в Німеччині, 10 – в Іспанії, по 7 – в Австралії, Канаді, Франції, 6 – у Чилі, від 4 до 1 – в Італії, Швейцарії; в Бразилії, Індії, Китаї, Колумбії, Польщі, Словенії, Тайвані, Хорватії; в Мексиці, ПАР, Росії, Угорщині, Чехії; в Австрії, Бельгії, Данії, Ізраїлі, Ірані,

Південній Кореї, Румунії, Сербії, Сінгапурі, Словаччині, Швеції, Японії [3].

Вважаємо, що юридичні науки як галузь, тісно пов'язана лише з певною державою, її правовою системою, майже неможливо «вписати» в загальні «рамки», поставити їх поруч із так званими інтернаціональними науками – технологічними, технічним, біологічними, медичними тощо – і вимагати від юристів тієї ж кількості публікацій, як для інших. Сьогодні вчені-юристи з цієї причини виявилися фактично позбавлені шансу отримувати вчені звання. Видається очевидним, що під час визначення мінімальної кількості наукових праць (публікацій), опублікованих у виданнях, що індексуються у провідних міжнародних наукометричних базах, вимоги щодо кількості таких публікацій мають залежати від наукової галузі, а перелік баз має бути розширений. Тому вбачається необхідним проведення додаткового дослідження з цього питання.

Слід також звернути увагу на те, що Порядком присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам наукометричні бази Scopus або WoS визначено як безальтернативні, проте у Порядку затвердження рішень про присвоєння вчених звань, затверженому постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 № 656 (а вона має вищу до міністерського наказу силу), йдеться про *рекомендовані* (виділено нами. – П. Б.) міжнародні наукометричні бази. Саме поняття таких баз залишається до цього часу нормативно не визначеним, своє бачення переліку таких баз МОН також не оприлюднювало.

Нарешті постає питання, яку роль все ж таки має відігравати ВНЗ у тому, щоб науковці закладу публікувалися у виданнях, включених до наукометричних баз Scopus або WoS. Пропонуємо ВНЗ розпочати роботи в декількох напрямках.

I. Організаційні заходи:

1) визначити конкретних осіб у складі підрозділів з організації наукової роботи або створити окремий структурний підрозділ (більшість фахівців наполягають саме на такому шляху), які безпосередньо здійснюватимуть заходи, пов'язані із застосуванням наукометричних засад для організації науково-дослідної діяльності й функціонування вузівських наукових періодичних видань, – вивчатимуть досвід інших ВНЗ, зарубіжних журналів, наукометричних баз; надаватимуть допомогу науковцям щодо публікацій у зарубіжних виданнях тощо; цей напрямок роботи має стати для них основним. Спеціальні підрозділи може бути створено у складі бібліотек (відділи інформаційно-аналітичного моніторингу) або науково-дослідних частин (інформаційні відділи) з постійним складом кількістю від 2 до 5 осіб;

2) підготувати інструктивний матеріал для самостійного створення науковцями власних профілів у Google Академії, ResearchID, ResearchGate та реєстрації в ORCID, а також провести відповідне інструктивне заняття;

3) вивчити поточну тематику досліджень наукових та науково-педагогічних працівників та визначити можливі найближчі перспективи їх опублікування у відповідних виданнях;

4) вирішити питання про можливість представлення наукових збірок та

авторів в електронній науковій бібліотеці eLIBRARY.RU (РІНЦ) як одному з найперспективніших у мовному аспекті ресурсів; для Scopus представлення видань в цій бібліотеці та бази Index Copernicus є важливим;

II. Просвітницькі заходи:

1) провести практичний семінар з науковцями ВНЗ, залучивши для цього сторонніх фахівців (такі фахівці в Харкові є);

2) організувати комунікації тих, хто цим займається чи хоче займатися (проректор за напрямком, підрозділ з організації наукової роботи, бібліотека, окремі фахівці підрозділів, редколегії наукових збірок тощо);

3) на сайті бібліотеки ВНЗ акумулювати довідково-інструктивний матеріал з питань публікацій у престижних виданнях; при цьому треба вивчати вимоги конкретних видань;

III. Заходи зі створення «бренда» науковця, підвищення його впізнаваності:

1) зобов'язати науковців ВНЗ створити власні профілі в Google Академії, ResearchID, ResearchGate та зареєструватися в ORCID, а за можливості – створити профіль в Scopus; профілі акумулювати на сайті ВНЗ. Слід також додати, що для рейтингу Webometrics Ranking of World's Universities наявність сайтів наукових журналів та заповнених акаунтів учених відповідного ВНЗ впливає на місце закладу в рейтингу [4];

2) інституційний репозиторій – якісний ресурс для того, щоб довести науковий доробок до читача, тому такі репозиторії мають бути створені. Всі роботи науковців закладу мають бути викладені в репозиторії, особливо що стосується публікацій у виданнях самого закладу;

3) поступово переходити на використання інформаційно-технологічних платформ відкритого доступу (наприклад OJS) для оприлюднення матеріалів науково-комунікативних заходів (конференцій, семінарів, круглих столів тощо) і періодичних наукових видань.

IV. Заходи зі стимулювання:

1) матеріально заохочувати або навпаки обмежувати науковців за створення власного «бренда» як частини іміджу ВНЗ і за публікації в Scopus;

2) складати й оприлюднювати рейтинги науковців, які використовувати для оцінки діяльності.

V. Заходи з розвитку власних періодичних наукових фахових видань з поступовим переходом їх на якісно новий науковий і технологічний рівень. Цей напрямок діяльності має розглядатися окремо, системно і розраховуватися в середньому на 3 роки.

Наприкінці додамо ще кілька тез, які звучали 27.05.2016 в Одеському державному університеті внутрішніх справ на науково-практичному семінарі «Актуальні питання підготовки та публікації наукових праць у виданнях, які індексуються міжнародними наукометричними базами “Scopus” та “Web of Science”» [4] і доповнюють уже вказане нами чи мають самостійне значення для опублікування наукових статей у галузі права у виданнях, включених до наукометричних баз Scopus чи WoS:

– доступ до бази WoS для організацій платний (більше 100 тис. грн),

під час вирішення цього питання база серед іншого враховує низку показників, у т. ч. кількість звернень до неї з IP-адрес організації; водночас автори можуть самостійно розміщувати свої матеріали в WoS і Scopus;

– чим вище видання в рейтингу – тим воно може бути дорожчим для автора, але не завжди. Приклади: The Cambridge Law Journal – 2800 \$ за публікацію, 207/180 \$ за друковану чи доступ до онлайн-версії; The Yale Law Journal – оплата 111 \$ лише за друкований примірник;

– зараз у Scopus індексуються всього 32 українських видання, у WoS – 16; українських юристів (юридичних статей за їх участі) зараз у WoS немає взагалі;

– фірми-посередники зобов'язуються опублікувати статтю за 490–1470 \$ залежно від терміновості та рейтингу видання, але досвіду цього немає.

Самим науковцям необхідно змінювати власну психологію і постійно пам'ятати про головне: якість наукової статті – завжди на першому місці. І, безумовно, «No English – No Science» – іноземна мова потрібна всюди. Семінари, яких в останній час проводиться все більше, та новий ресурс «Українські наукові журнали (USJ)» (<http://usj.org.ua>) мають сприяти покращанню обізнаності науковців щодо нових вимог.

Список літератури:

1. Рейтинг університетів за показниками Scopus 2016 року [Електронний ресурс] // Освіта.ua : [сайт]. – 12.04.2016. – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/rating/51053/>.

2. Country Search. Ukraine [Електронний ресурс] // SJR : SCImago Journal & Country Rank [сайт]. – Режим доступу: <http://www.scimagojr.com/countrysearch.php?country=UA&area=3300>.

3. Journal Rankings [Електронний ресурс] // SJR : SCImago Journal & Country Rank [сайт]. – Режим доступу: http://www.scimagojr.com/journalrank.php?category=3308&area=3300&year=2014&country=&order=sjr&page=0&min=0&min_type=cd&out=xls.

4. Єгоров В. Б. [Про позиції Одеської національної академії харчових технологій в Світовому та українському рейтингу університетів] [Електронний ресурс] / Єгоров В. Б. // [Координаційний центр видання ОНАХТ] : сайт. – Режим доступу: <http://kci.onaft.edu.ua>. – 10.08.2016.

5. В ОДУВС відбувся науково-практичний семінар [Електронний ресурс] // Одеський державний університет внутрішніх справ : [офіц. сайт]. – Режим доступу: <http://www.oduvs.edu.ua/news/1167-v-oduvs-vdbuvsva-naukovo-praktichniy-semnar.html>.